

۲۰۱۹/۹/۲۹

داکتر عبدالرحمن زمانی

پیرامون موضوع پیشنهاد متارکه و تبلیغات سؤ انگلیس ها

(قسمت سوم و آخر)

محترم جهانی صاحب نوشته اند «ما مشاهده نمودیم که چیلمسفورد، وایسرای هند، پیشنهاد متارکه اعلیحضرت امان الله خان را با شرایط بسیار سنگین قبول کرد. (1)». در قسمت قبلی صحبت شد که پیشنهاد متارکه توسط غازی امان الله خان حقیقت ندارد. البته قبولی متارکه مؤقت با پیشنهاد متارکه و شرایط قرار داد صلح تفاوت داشته، از همین جهت توجه به تاریخ رویدادهای اعلام آتش بس (۳ جون) و معاهده صلح (بتاریخ ۸ اگست) مهم میباشد. درین قسمت میخواهم به چند نکته مهم اشاره کنم:

۱. ادعای بی بنیاد بر پیشروی افغان ها در یک محاذ

آقای جهانی نوشته است که «نمیتوان بر جبهه مشرق صحبت کرد؛ در جبهه قندهار هم سردار عبدالقدوس خان با انگلیس ها روبرو نشد که آنها در سپین بولدک تمام قوای اردوی افغانستان در قلعه جدید را نابود کردند. تنها در جبهه جنوبی سپه سالار محمد نادر خان پیشرفت نموده و تل را به محاصره درآورده بود» (2). این ادعا کاملاً بی بنیاد و تحریف حقایق تاریخی ایست که در طول زمامداری سلطنت خاندانی برای قهرمان سازی نادر خان صورت گرفته است. آقای جهانی باید قبل از آنکه این ادعا را تکرار کند، به خارج از متون کهنه شان مراجعه مینمود و حقایق جلوگیری از پیشرفت بیشتر نیروهای انگلیس در جبهه خیبر و علاوه بر آن تلافی شکست صالح محمد خان را با پیشروی نیروهای افغان در جبهه چهارم استقلال (جبهه چترال و کنر) مطالعه مینمود. واقعیت اینست که انگلیس ها بدون جبهه خیبر تقریباً در تمام جبهات شکست خورده بودند. البته موضوع جبهات چهارگانه جنگ استقلال بحث جداگانه بوده طی مقاله مستقلی روی آن صحبت خواهد شد. عجالتاً آقای جهانی میتوانند به یک اثر دیگر داکتر ارغنداوی (ژوندی خاطر) مراجعه کنند. شادروان ارغنداوی مینویسد که «افغانها به رهبری میرزمان خان در کنر و چترال بعضی از مناطق هند بریتانوی را تصرف و تا مدت زیادی نگهداشتند.» وی در همان صفحه ۱۸ مینویسد که «چون فشار افغانها در کنر و پکتیا ادامه داشت، طیارات انگلیسی کابل را بمباردمان نمود.» معلومات مفصل در باره جبهه چهارم جنگ استقلال را میتوان از «[داستقلال](#) [خلورمه جبهه](#)» بقلم عبدالخالق اخلاص، و «[جنگ استرداد استقلال افغانستان جبهه فراموش شده چترال و کنر: حقایق نهفته و حرف های ناگفته جبهه چهارم](#)» ازین قلم بدست آورد.

تبادل مناطق اشغال شده چترال با مناطق اشغال شده در جبهه خیبر

اصلاً پیشروی غازیان افغان در محاذ چترال و تصرف "ارنوی" و پیشروی نیروهای افغانی تا قلعه دروش سبب شد که قوای انگلیسی حاضر شوند در بدل تخلیه آن از دکه و تورخم در خیبر عقب نشینی کنند و مشروعیت حق ملکیت افغانستان بر منطقه سرحدی "دوکلام" تثبیت شود. خلاصه این رویداد قرار ذیل است:

۱. آقای جهانی مینویسد «مور گوروچی د هند وایسرا چیلمسفورد د اعلیحضرت امان الله خان د اوریند پبشهاد په ډېرو درنو شرایطو ومانه.»
۲. آقای جهانی باز هم مینویسد «د مشرقی پر محاذ خو خبرې نه سي کېدلای؛ د کندهار په محاذ کې هم سردار عبدالقدوس خان له انگلیسیانو سره مخامخ نه سو چې هغوی په سپین بولدک کې د افغانستان پوځي قوه په قلعه جدید کې ټوله محو کړه. یوازي د جنوبي په محاذ کې سپه سالار محمدنادر خان پر مختگ کړی او تل یې محاصره کړی وو.»

د پانو شمیره: له 1 تر 7

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ

- در مذاکرات صلح میسوری، انگلیس ها ازینکه افغان ها قسمت های از خاک چترال را ده میل دورتر از سرحد کنر کماکان در دست دارند احتجاج نمودند. طرف افغانی ادعا داشت که اشغال کنندگان قوای غیر نظامی و مربوط به "شهبزاده عبدالرحمن خان" از فامیل مهتر چترال میباشد. درین کنفرانس (اپریل سال ۱۹۲۰) افغان ها به هئیت انگلیسی اطلاع دادند که امر تخلیه لمبریت به قوای افغانی صادر شده است. ارنوی و دوکلام کماکان بدست افغان ها باقیماند.
- در ششمین جلسه مذاکرات صلح بین افغان ها و انگلیس ها، مرحوم عبدالهادی خان (داوی) گفت که افغان ها تا وقتی به یک توافق رضایت بخش نرسند، ارنوی را تخلیه نخواهند کرد. در آخرین مجلس این کنفرانس دابس (Dobbs) رئیس هئیت انگلیسی باز هم خواستار تخلیه ارنوی شد.
- در ادامه مذاکرات صلح در کابل، عقب نشینی قوای افغانی از ارنوی به عقب نشینی قوای انگلیسی از تورخم مربوط شد. درین مذاکرات صلح در بخش مربوط به سرحد در تورخم "دابس" اظهار داشت که تا افغان ها "ارنوی" را تخلیه نکنند، تورخم به افغان ها داده نخواهد شد.
- ارنوی تا ۲۲ جنوری سال ۱۹۲۲ در تصرف افغان ها باقیماند. در نتیجه قرارداد صلح، افغان ها به شرطی ارنوی را تخلیه کردند که انگلیس ها اجازه اعمار تأسیسات نظامی را در آن منطقه نخواهند داشت.
- دوکلام در تصرف افغان ها باقیماند. در سال ۱۹۲۴ افغان ها یک قلعه عسکری را در دوکلام اعمار کردند و در ماه می سال ۱۹۲۵ پلی در مقابل دوکلام بالای دریای کنر اعمار شد.
- در ماه اکتوبر سال ۱۹۲۵ معاون نماینده سیاسی چترال به حکومت هند بریتانوی راپور داد که تحکیم سلطه افغان ها یکجا با دیدار صاحب منصبان پائین رتبه در امتداد ساحل جنوبی دریای ارنوی از "دوکلام" تا "زکھینی" توسعه یافته است.
- در ماه مارچ ۱۹۲۷ مأمورین افغانی اظهار داشتند که حق جمع آوری مالیه از منطقه "رام رام" در مجاورت "دوکلام" را دارند (3).

۲. انگلیس ها بنا بر دلایل متعدد نیاز بیشتر به متارکه و قرارداد صلح داشتند

انگلیس ها اهمیت ختم هرچه زودتر جنگ را درک کرده بودند. آنها توانمندی ادامه جنگ را نداشتند.

الف. پیشنهاد صلح از طرف انگلیس ها عوامل مختلف داشت

- در پشاور اوضاع سرعت رویخامت میرفت و مرکز فعالیت و تبلیغات ضد بریتانوی دفتر رئیس پسته افغان بود. «روز کیپیل میخواست رئیس پسته و یکعده انقلابی های هندی را که در شهر بودند، توقیف نمایند، لیکن آنها در یک بخش زندگی نمیکردند و حمله بر آنها قیام عمومی را بوجود می آورد. بروز هفت ماه می روز کیپیل اطلاع داد که اوضاع در شهر بصورت واضح بحرانی است و افواه و آوازه است که یک جمعیت هفت تا هشت هزار نفری بر قشله عسکری حمله میکند. (4)»
- انحلال سیستم تشکیلات ملیشه خیبر رایفل یا تفنگداران خیبر. وضع و موقعیت قبایل مخصوصاً برای بریتانیه خطرناک بود. در هند رواج بود که سرحد را توسط عساکر داخلی (ملیشه) محلی قبایلی کنترل نماید. این سیستم

3. زمانی، عبدالرحمن (۲۰۰۷ میلادی) جنگ استرداد استقلال افغانستان جبهه فراموش شده چترال و کنر: حقایق نهفته و حرف های ناگفته جبهه چهارم، صفحات ۷۰-۷۷.

4. Afghanistan, 1900-1923: A diplomatic History (1967) by Ludwig W Adamec, ص ۱۱۳.

د پانو شمیره: له 2 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنیت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولی

درین فرصت عقب نشینی مظفرانه نمود. یکتعداد زیات تفنگداران خیر و وظیفه شانرا ترک داده فرار نمودند و این حادثه بریتانوی ها را مجبور ساخت که از افراد باقیمانده آنها بصورت انفرادی بپرسد که آیا میخواهند به وظیفه خود ادامه دهند و یا خیر. از هفتصد (۷۰۰) نفر، ششصد (۶۰۰) نفر آن انتخاب کردند که دیگر به وظیفه شان خاتمه بدهند. حکومت هند محفوظ تر میدانست تا تمام این تشکیل را منحل سازد. (5)»

— **انگلیسها از نزدیکی روابط افغانستان با بلشویک ها در هراس بودند.** آنها توسط جنرال مالینسن General W. Malleson رئیس هئیت نظامی شان برای آسیای مرکزی ، از برسمیت شناختن افغانستان آزاد و مستقل توسط روسیه بلشویکی اطلاع یافته بودند، و این اقدام را یک ائتلاف بین پان اسلامیزم و بلشویزم و یک انکشاف خطرناک اوضاع در اسناد پنداشته ادامه جنگ را به نفع بلشویزم میدانستند. به گفته ولادیمیر بویکو، خاور شناس روسی «پایان دادن سریع به جنگ افغانستان هم آگاهانه بود و تاجایی عقب نشینی خردمندانه برای حفظ خود امپراتوری و در گام نخست هند بریتانوی، که پس از رویداد های امرتسر به ابتکار رهبری نو کنگره ملی هند تحت قیادت مهاتما گاندهی آغاز به لغزش نموده بود. (6)»

— **انگلیسها از خشم مسلمانان هند نیز میترسیدند.** خشمی که بعد از شکست و اهانت ترکیه ، یکی از محدود کشور های باقیمانده آزاد اسلامی، ناشی میشد، و از ادامه جنگ علیه افغانستان شدت می یافت. «لندن اخطار داد که حمله بر یکی از چند مملکت باقیمانده مستقل مسلمان [ترکیه] شاید نتایج بعدی وخیمی را در سایر نقاط جهان بوجود آورد. مذاکرات صلح در پاریس حتما از آن متاثر میگردد و لندن میخواست بداند که آیا صلح در افغانستان با اعاده وضع سابق میسر میگردد. (7)»

ب. علل قبولی پیشنهاد متارکه مؤقت توسط غازی امان الله خان

مطابق به پلان جنگی افغانها، قرار بود جنگ استقلال در تمام جبهات در یک تاریخ معین و همزمان با حملات اقوام دوطرف سرحد، قیام مردم در پشاور، و رستاخیز آزادی طلبان هند آغاز شود. اما در جریان جنگ اوضاع تغیر نموده و غازی امان الله خان شاید بنا بر دلایل ذیل خواست متارکه پیشنهادی انگلیس ها را قبول و برای رسیدن به هدف اصلی، که استرداد استقلال کامل سیاسی افغانستان بود، درین جنگ نابرابر راه مذاکرات را در پیش گرفته باشد:

— ناکامی قوای عسکری افغان در جبهه خیر و ناتوانی عمومی شان در پیشروی به قلمرو هند بریتانوی یکی از عوامل عمده قبولی پیشنهاد متارکه بود. اگر چه نیروهای قومی در تمام جبهات پیروزی های چشمگیری را بدست آوردند، اما آنها نمیتوانستند برای مدت طولانی مواضع اشغال شده را نگهدارند و باید آنرا مثل مناطق فتح شده در جبهه چترال و کتر به نیروهای نظامی افغان مسپردند.

— شکست قیام مردم پشاور و ناکامی پلان های میرزا غلام حیدر خان، دستگیری و تبعید او و سران کمیته انقلابی پشاور به "برما" نیز یکی از علل قبولی متارکه جنگ شده میتواند.

— فروکش و سرکوبی قیام سرتاسری مردم در داخل هند بریتانوی هم نقش خود را داشت. آنطوری که نماینده امان الله شاه در هند و انقلابیون هندی در کابل راپور داده بودند، با حمله افغان ها قیام در هند شروع نشد. مخالفت شدید مردم هند با قانون رولت Rowlatt Bill که اجازه میداد مخالفین دولت را بدون محاکمه برای دو سال روانه زندان کنند، اعلام نافرمانی ملکی توسط گاندهی رهبر حزب سرتاسری کانگرس هند، و قتل عام بیرحمانه مردم در

5. همانجا ص ۱۱۵.

6. بویکو، ولادیمیر / ترجمه آریانفر، عزیز (۲۰۱۰)، ص ۳۳.

7. Afghanistan, 1900-1923: A diplomatic History (1967) by Ludwig W Adamec, ص ۱۱۵.

باغ جالیانوالای امرتسر تحت قوماندۀ "جنرال دایر" General Reginald Dyer که در آن ۳۷۹ نفر کشته و بیش از ۱۲۰۰ مجروح شدند، سبب شد احساسات آزادیخواهی مردم به جوش آمده و روحیۀ همکاری بین هندوان و مسلمانان تقویت یابد. اما انگلیس توانست به زور اسلحه و قوای نظامی مردم ستمدیده و غیر مسلح را به شدت سرکوب و پراکنده کند. در ایالت سرحدی شمال غربی هم اندکی قبل از براه افتادن جنگ سوم افغان- انگلیس، اولین جلسه عمومی و اعتراضی در "اتمان زی" به رهبری خان عبدالغفارخان تشکیل شد. اما انگلیس ها وی و رهبران دیگر شرکت کننده در گرد همائی را زندانی کردند.

— سهم نگرفتن بعضی از قبایل سرحدی در جنگ عامل دیگر بود. مقامات انگلیسی که همیشه برای نفوذ از پول و تحایف بزرگ بحیث یک حربه استفاده نموده اند، اینبار نیز به همکاری بی نظیر صاحب زاده عبدالقیوم خان، معاون نمایندۀ سیاسی خیبر توانستند از شرکت بعضی اقوام سرحدی در جنگ جلوگیری نمایند. صاحب زاده عبدالقیوم خان که بعداً در سال ۱۹۳۷ به مقام اولین صدراعظم ایالت سرحدی شمال غربی ارتقا کرد قبلاً نیز مؤفق شده بود از جنگهای آزادی بخش قبایل افریدی جلوگیری نموده مورد ستایش و تمجید مقامات انگلیسی قرار گیرد⁸.

— برتری وسایل جنگی انگلیس ها و استفاده آنها از آخرین انکشافات تکنالوژی در جنگ که قبلاً به آن اشاره شده است.

— استعمال قوای هوائی توسط انگلیس ها در جنگ سوم افغان و انگلیس که برای افغانها یک پدیده جدید بود. افغان ها که قبلاً با طیاره آشنائی نداشتند، بمباران "دکه"، جلال آباد و کابل را توسط هواپیما هائیکه ماورای موانع سرحد جغرافیوی و کوه ها و دشت ها پرواز نمایند، را پیشبینی نکرده بودند. جنرال چارلس مونرو، قوماندان عمومی قوای نظامی هند بریتانوی معتقد بود که حملات قوای هوایی شان یکی از عوامل مهم میلان افغان ها به متارکه بود⁹.

— استفاده انگلیس ها از ستون پنجم یا هواداران انگلیس ها در داخل کشور و ایجاد ناامنی و چور و چپاول جلال آباد.

— گرچه نرسیدن کمک های متوقع از روسیه عامل عمده نبود، اما قابل یادآوریست که غازی امان الله خان در برابر انگلیس ها به یک متحد ضرورت داشت. برسمیت شناختن افغانستان بحیث یک کشور مستقل و برقراری مناسبات دیپلماتیک بین اتحاد جماهیر شوروی و افغانستان ضربه محسوسی بر مواضع بریتانیا وارد آورد. مولوی برکت الله هندی¹⁰ که حامل پیام هیئت افغانی به مسکو بود، طی نخستین یادداشت خود به لنبن، انگلیس ها را دشمن مشترک اسلام و بلشویزم دانسته، پیشنهاد کرد که با امیر جدید افغان بر ضد تسلط انگلیس بر هند پیمان نظامی ببندد و خواهش کرد یک میلیون پوند استرلینگ و مقادیری جنگ افزار به دسترس کابل بگذارد.

8. زمانی، عبدالرحمن (۲۰۱۰)، صفحات ۱۰۳ - ۱۰۴ و ص ۱۴۴.

9. Longoria, Major Michael (1992). A Historical View of Air Policing Doctrine: Lessons from the British Experience between the Wars, 1919-1939. (Thesis paper, Air University, USA).

10. مولوی محمد برکت الله (۱۸۶۸ - ۱۹۲۷)، متولد بهاولپور هند، از شخصیت های جنبش آزادیبخش ملی هند و معتقد به پان اسلامیزم بود. تحصیلات را در بمبی و لندن به پایان رسانده و به سال ۱۹۰۷ دست به مهاجرت زد. بین سالهای ۱۹۰۹ و ۱۹۱۴ استاد پوهنتون توکیو بود. او در سال های جنگ جهانی اول یکی از رهبران حزب انقلابی "غدر بود. مولوی برکت الله سر از سال ۱۹۱۵ صدراعظم حکومت مؤقت هند در کابل شد. وی در سال ۱۹۱۹ به رهنمود غازی امان الله خان به شوروی رفت تا در برابر انگلیسی ها برایش کمک بگیرد.

۳. نادرست بودن قبولی شرایط سنگین انگلیس ها توسط غازی امان الله خان

بعضی از مخالفین غازی امان الله خان شرایط سنگین و غیر قابل قبول لارد چلمسفورد را که به تاریخ سوم ماه جون ۱۹۱۹ برای آتش بس پیشنهاد کرد، اشتباهاً شرایط قبول شده توسط غازی امان الله خان پنداشته او را مورد انتقاد قرار میدهند.

پیشنهاد شرایط سنگین بخشی از نیرنگ بازی های انگلیس ها بود تا آنچه را که نمی توانستند بزور بدست آورند، به یاری چال های دیپلوماسی به چنگ بیاورند. آنها اول تقاضای متارکه را نموده و بعداً در جریان مذاکرات طوری وانمود کردند که گویا افغانها به حیث یک ملت شکست خورده تلقی شده و شرایط صلح را افغانها نه، بلکه انگلیس ها تعیین و پیشکش خواهند کرد (11).

انگلیس ها در دوران مذاکرات در رابطه با شرایط متارکه سیاست دو رویه تطمیع و تهدید را در پیش گرفتند. دنیس بری Denys Bray سکرتر خارجه برای امور هند عقیده داشت که در برابر امان الله خان از سیاست به اصطلاح بزرگواری یعنی رشوت و تطمیع استفاده شده و با وی آشتی کنند. چون به افغانستان بحیث یک بفر (حائل) ضرورت و احتیاج داشتند بدون همکاری افغان ها صلح در سرحد تأمین نمیگردید. لذا دنیس بری بازگشت روزهای قدیم را آرزو داشت. وی میخواست که افغانستان باز هم محافظه کار باشد. دروازه های خود را بر روی خارجی ها و بخصوص روس ها بسته در امور خارجی تابع سیاست انگلیس باشد و در رابطه با قبایل سرحدی روش دوستانه فعالیت داشته باشد.

" دنیس بری " اول شرایط ذیل را به غازی امان الله خان پیشنهاد کرد:

1. کنترل امور خارجی افغانستان
2. بهبود بخشیدن وضع و موقف نماینده بریتانیا در کابل و قندهار
3. مرخص نمودن آتی تمام خارجیین
4. اجازه ندادن به هیأت های ممالک خارجی در افغانستان
5. قبول سرحد قدیم به استثنای آنجائیکه بریتانیا تعدیل کرده است
6. تسلیم دادن یا اخراج "بلوا کنندگان و فتنه انگیزان" هندی
7. واگذار نمودن و یا مرخص نمودن محمود طرزی و عبدالقدوس خان
8. ملغی نمودن دفتر پسته افغان
9. تنظیم حق توريد اسلحه به افغانستان توسط بریتانیا
10. جلوگیری از مسلح کردن قبایل توسط افغانستان
11. تأمین تماس مستقیم بین صاحب منصبان سرحد
12. برداشتن قید و قیود مثل قطع معامله در چمن
13. راندن دایمی باغی ها و متهاجمین از سرحد
14. اعانه ای که به افغانستان تأدیه میگردد از سابق کمتر گردد مشروط به اینکه افغانستان روابط دوستانه با ما داشته باشد (12).

وقتی این تلاش های انگلیس به نتیجه نرسید، "بری" خاطر نشان نمود که بریتانیا آماده بود به پاداش خدمات حبیب الله مسأله قیومیت و سرپرستی خویش را در ساحة روابط خارجی افغانستان زیر غور و بررسی قرار دهد. او گفت «ما

11. تلگرام مؤرخ ۹ جون ۱۹۱۹ سکرتر خارجه به نایب السلطنه هند.

12. آدمک، لودویک، دبلیو (۱۳۴۹). صفحات ۱۶۰-۱۶۱.

حتی آماده بودیم که با جبین گشاده آن حقیقت مسلمی را که امان الله پیش روی ما گذاشت، بپذیریم، اگر او با ما آشکارا خصومت نمیورزید». لیکن "بری" عقیده داشت که چنین پیشنهاد را نمیتوان از طریق تهدید جنگ پذیرفت " (13).

الف. اعلام متارکه و شرایط تعدیل شده انگلیس ها

متارکه به تاریخ ۳ جون ۱۹۱۹ اعلام و همیلتون گرانت Hamilton Grant بحیث رئیس هیئت بریتانوی و راولپندی محل مذاکرات تعیین شد. در ضمن **نائب السلطنه شرایط متارکه را تعدیل نموده، پیشنهاد کرد که افغانها باید بیست میل از جائیکه حالا سنگر گرفته اند، عقب کشند و عساکر بریتانیا در همان جائیکه هستند، باشند و آزادی عمل خویش را حفظ نمایند، بدون اینکه قدمی به جلو بردارند.** طیارات بریتانیا به عملیات اکتشافی ادامه داده و نباید افغانها بر آنها تیراندازی کنند. اگر کدام پیلوت بریتانوی در قلمرو افغانها مجبور بفرود آمدن گردد، طیاره مزبور باید صحیح و سالم بحکومت هند تسلیم داده شود. بلاخره قبایل در هر دو طرف سرحد باید از تجاوز بپرهیزند. باید آنها را از آتش بس مطلع ساخت و درعین زمان به آنها اخطار داده شود که اگر بر نیروهای بریتانیا حمله کنند، از افغانها کمک خواسته نمیتوانند. **نائب السلطنه پیشنهاد کرد که کنفرانس صلح در راولپندی دائر گردد (14).**

ب. جواب رد غازی امان الله خان

برویت اسناد موجود آرشیف دفتر هند در انگلستان، غازی امان الله خان به جواب نامه نائب السلطنه در نامه شماره ۶ تاریخ ۱۲ ماه رمضان ۱۳۳۷ هجری قمری، مطابق ۱۱ جون ۱۹۱۹ میلادی ضمن اظهار خرسندی از تلاش های دوطرف برای صلح یاد آور شد که **افغانها در گذشته متجاوزین را شکست داده اند. افغانها در حالیکه از آئین و مذهب شان نیرو میگیرند، مرگ را سبب احیا میشمردند و بنا بر خصلت اسلامی شان مرگ ظاهر و هویدا را بر زبردستی اجانب ترجیح میدهند و آنرا حیات ابدی میندازند.** غازی امان الله خان در مورد شرایط پیشنهادی متارکه انگلیسها نوشت که **خواست های شما ناممکن است. تمام افغانها سرباز و فرقی با عساکر ندارند، بس چطور میتوان هزاران هزار نفر و مردم قبایل را از قریه هایشان بیرون و در میدان های کمپ های زمستانی مقابل قوای بریتانوی انتقال داد؟ (15).**

غازی امان الله خان از نظامیان خواهش کرد که در همان جائیکه هستند، باقی بمانند. وی پرواز طیاره های بریتانیا را بر قلمرو افغانستان مورد اعتراض قرارداده گفت که از آنجائیکه در هر حوبلی تفنگ وجود دارد، وی حتی اگر امرکندمردم از تیراندازی بر طیاره های بریتانیا خودداری نمی نمایند. پس بدینصورت صلح به آسانی توسط کسی که سئو نیت داشته باشد، در خطر می افتد. غازی امان الله خان انتخاب راولپندی را بحیث محل مذاکرات قبول کرد و اسم اعضای هیئت افغانی را زیر ریاست علی احمد خان، وزیر داخله اعلان کرد (16).

ج. فرمان غازی امان الله خان به قوماندان جبهه چترال

غازی امان الله خان طی فرمانی عنوانی غازی میرزمان خان کنری، قوماندان جبهه چترال و کنر، در رابطه با آتش بس نوشت که چون دولت بریتانیا خواهان صلح بوده و درین رابطه مکاتیبی هم تبادل شده است، تا اطلاع ثانی لشکرهای نظامی و ملکی را در مواضع شان به حالت آماده باش داشته و از حمله بر دشمن خودداری کنید. اگر یک صلح آبرومند بدست آمد و احترام و عزت افغانستان حفظ گردید از آن چه بهتر، و در غیر آن جهاد را ادامه خواهید داد. درین فرمان از ۲۰ میل عقب نشینی از سنگرهای فعلی هیچ ذکرې بمشاهده نمیرسد. عبدالخالق اخلاص که خود در جبهه چهارم

13 . Adamec, L. W. (1967), ص ۱۱۹.

14 . اسناد استخبارات انگلیس L/P&S/10/819, P422

15 . اسناد استخبارات انگلیس L/P&S/10/819, P496

16 . همانجا

جنگ استقلال شرکت داشت در صفحات ۴۹-۵۰. استقلال امانیه که در سال ۱۳۰۴ شمسی مطابق با ۱۹۲۵ میلادی به نشر رسیده است ترجمه منظوم پشتوی این فرمان راچنین ذکر کرده است:

او په باب کې دجهاد هسې فرمان دئ
چې دولت بریتانیا صلح جویان دئ
هم جاري په منځ کې دئ مکاتب
یو تر بله دئ جاري مکالمت
تاته حکم او ارشاد عظیم الشان
هسې شان زما دلورې دئ عیان
هر چې پوج نظامي او که ملکي وي
چې هر څوک مجاهدین او لښکري وي
آماده دې په خپل ځای دلته قاعد وي
په خدمت د خپل ملت دې مستعد وي
او حمله دې په کفارو نه کوینه
تر هغې چې ثاني حکم صادر شینه
که حاصله چیرته صلح په عزت شوه
په شرف او په مقصود ددې دولت شوه
اطلاعي به تر تاوي هم ارشاد
او که نه وه، شي به حکم دجهاد

گرچه مقاله کوتاه دو صفحه جناب آقای جهانی نکات مورد اعتراض دیگری هم دارد ، ولی من نمیخواهم بیشتر ازین این بحث به درازا بکشد. امیدوارم آنچه ذکر شد برعلاوه معلوماتی که دانشمند گرامی داکتر سید عبدالله کاظم در مقالات مبسوط شان ارائه کرده اند، موضوع را روشن ساخته باشد.
(پایان)

[لینک مراجعه به قسمت اول مضمون](#)

[لینک مراجعه به قسمت دوم مضمون](#)

د پانو شمیره: له 7 تر 7

افغان جرمن آنلاین په درنیت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په څیر و لولئ